

UNITÁRIUS ÉLET

XII. ÉVFOLYAM, 1. SZÁM

1958. JANUÁR HÓ

„EREDJ FIAM, MUNKÁLKODJÁL!”

Mt. XXI. 28.

„Eredj fiam, munkálkodjál ma az én szőlőmben”.

Az újév reggeli harangszó kongására szétfoszlottak a szilveszteri mámor ködfelhői és az esztendő első napjának zsoltáros hangját hamar elnyelte az ember istentiszteletének egyik legszebb orgonazúgása: az életet építő munka dala. Január 2-án kora hajnalban friss ütemben zendült meg az ősi halleluja, melyet az ember oly sokszor értett félre, értelmezett rosszul, magyarázott helytelenül. A gyári szirénák hívogatása, a villamok és autóbuszok robogása, munkába igyekvő emberek gyorsított léptei, szövőgépek zakatolása, martinkemencék forró izzása, rotációs gépek dübörgése, felhúzott vasredőnyök sikoltása, szedő és írógépek katogása, munkásvonatok robogása, a sebész-műszerek sterilizálása, a hűvös reggeli szélben, bódéja előtt, az újágáros topogása, a tejeskocsi rohanása, szóval ez az ünnepi elernyedésből kibontakozó, nyüzsgő, kavargó és mégis minden mozzanatában tervszerűen beinduló élet: annak az egyetlen, örök nagy parancsnak engedelmes végrehajtója, melyet Jézus az Evangéliumban így fogalmazott meg: „Eredj fiam, munkálkodjál ma az én szőlőmben”. Az elveszett paradicsom kapujában egész lényében megvonagló ember így értette ezt a parancsot: „Orcád veritékével egyed a te kenyeredet”. Lehet, hogy azelőtt is, de azóta — ezt már tudjuk jól — elméleti és gyakorlati tudományok a saját nyelvükön koronként újra fogalmazták és a kortársak gondolkodásához, életfelfogásához hozzászabták azt a parancsot. És a századok ütemére ennek dalával építették fel a Faraók piramisait, ostromolták tengerré a rab-szolgák véres könnyeit. Építettek kultúrákat az ember dicsőségére és romboltak össze örökké tartónak szánt gyönyörű világokat az ember szegénységére és vesztére. Mert az élet: szüntelen alkotás, a fejlődés vonalán való

megállás nélküli felfelétörekvés. A némaság, a tétlenség, a terméketlen csend pedig már a halál birodalmának szélzúgása.

Ismerjük az embert s ezért tudjuk, hogy ünnepről, hétköznapról, imádságról és munkáról, Istenről és önmagáról, a világban működő erőkről s általában az életről sokféleképpen gondolkodik. És ez jól is van így mindaddig, amíg a gondolkodása, életfelfogása, szemlélete és magatartása nem ütközik az egyetemes fejlődés feltétlen engedelmisséget követelő törvényeivel.

Az unitárius ember, a szabadelvű keresztyénség híve mindenütt a jézusi Evangélium tündöklő napfényében látjuk szüntelenül az egész mindenséget. Imádságaink, istentiszteleteink, ünnepeink mind egy-egy boldog felfedezése, egész emberségünket üdvösséges örömmel eltöltő felismerése annak, hogy Isten világépítő erővel áldott meg bennünket, s azok hasznosítására szólít, minden megújuló reggel, hogy szorgos munkánkkal a jó, a szép, az örök eszmények megvalósítására való törekvésünkben Istennek munkatársai legyünk. Számadásainkban kettős könyvvitelt vezetünk: napjaink és az évek életünkéből, ugyanazon az oldalon mindig két rovatban nőnek oszlopokká. Ezek közül egyik felírása: Isten; a másiké: az ember. És az összegezésnél abból tudjuk ha helyesen éltünk és cselekedtünk, hogy a végösszege mindkét oszlopnak azonos. Emberségünkben minél többet adtunk embertársainknak, Isten rovatán annál gazdagabb lesz a számadásunk. Az esztendő kapujára rávéste parancsát, hívogatását Isten s a lélek neonfényén elénkbe villan minden megújuló reggel az eligazítás: „Eredj fiam, munkálkodjál ma az én szőlőmben”.

Az Isten országát s benne az ember boldogságát építő munkának ezzel az evangéliumával köszöntelek atyámfia és kívánok néked: Boldog újesztendőt.

Pethő István

Az unitáriusok viszonya az anabaptistákhoz a XVI. században

„A chiliasmus és anabaptistaság komoly tudós által komoly tudósok előtt neveltség felkeltése nélkül Dávid Ferenc ellen vádul fel nem hozható”, — írta *Jakab Elek* 1879-ben Dávid Ferenc életrajzában. *Jakab Elek* az évszázadokig az anabaptistákról uralkodó nézet alapján megszegyenítőnek tartotta Dávid Ferencre azt, ha valaki azt állította volna róla, hogy anabaptista nézetei voltak. Mert a katolikus, az ortodox protestáns és a világi feudális álláspont egyaránt kárhóztatta a XVI. századi anabaptistákat, azok közé számíttatni megvetésre méltó dolog volt. Azonban azóta az anabaptisták tanait s történeüket külföldön részletesen felderítették s igazi értéküket megállapították. A vélemény róluk sok tekintetben megváltozott. Ezért a té-

nyek elől nem zárkozzunk el, meg kell vizsgálnunk a kezdődő unitarizmus kapcsolatait az anabaptistákkal, mert tagadhatatlan, hogy hatással voltak tanaik egymásra.

Sajnos *Borbély István* se vett tudomást az 1920-as években írt munkáiban az unitáriusok anabaptista kapcsolatairól. Míg nagy érdeme az, hogy az erdélyi s a lengyel antitrinitárius különböző irányzatokat bőven ismertette, nem mondta meg azt, hogy a lengyel unitáriusok zöme, többsége egyúttal anabaptista volt. Hott már ez időben *Wotschke* a „Geschichte der Reformation in Polen” című, 1911-ben megjelent munkájában egyaránt feltárta a lengyel unitáriusok antitrinitárius és anabaptista tanait. Az unitárius egyház-

történetírás mulasztását pótoljuk akkor, mikor napvilágra hozzuk, hogy a lengyel unitáriusok egyúttal anabaptisták voltak. De nemcsak a lengyel unitáriusok voltak anabaptisták, azok voltak a velence-vicenzai olaszok is, akiknek antitrinitárius „társulatára” hívatkozott az unitárius történetírás, szintén anélkül, hogy megmondta volna, hogy ezek az olasz antitrinitáriusok egyúttal anabaptisták voltak.

Az anabaptisták XVI. századi történetét még csak vázlatosan sem ismertethetem, de annyit tudni kell, hogy történetük két korszakra oszlik. Az első volt az aktív korszak. Az anabaptizmus Svájcban keletkezett Zwingli környezetében. Mint Zwingli, ők is humanisták voltak, csak később szorított az anabaptizmus a kézművesekre s a parasztságra. Az alapítók, ún. Blaurock, Denk, Grebel, Hetzer, Manz, Müntzer papok, szerzetesek, tanárok voltak. Zürichben volt az első újrakeresztelés, 1525. január 20-án Jörg Blaurock volt az újrakeresztelt. Ez időben az anabaptisták Müntzer Tamás vezetésével Németországban előidéztek a parasztháborút, majd a következő évtizedben Münster városában erőszakkal megvalósították anabaptista államukat. Ezt a két kísérletüket ítélte el a katolikus egyház, valamint a lutheránus is, továbbá Európa összes fejedelmei és rendjei. A münsteri bukás azután lesújtó hatással volt magára az anabaptista mozgalomra is. Tanáikat enyhítették s az 1535.-i bukás után kezdődik passzív korszakuk, a pietistikus várakozás kora.

Ennek a passzív anabaptizmusnak egyik központja a svájci Basel volt, vezetője a holland *Joris Dávid*. Az ő példája legjobban mutatja, hogy Münster bukása után új korszak kezdődik az anabaptisták életében. Előbb ő is az aktivisták közé tartozott s tanaiért börtönbüntetést s a kor barbár szokása szerint testi csonkítást szenvedett. Most azonban a türelem, a passzivitás apostolává lett s fáradhatatlanul arra törekedett, hogy követőit csöndes, türelmes emberekké tegye. Dávid Jorissal Roland Bainton, amerikai egyetemi professzor foglalkozott „Dávid Joris, Wiedertäufer u. Kämpfer für Toleranz” (Leipzig, 1937.) c. terjedelmes munkájában. Joris munkájában azt fejtegeti, hogy a megváltás útja a szenvedés útja. Krisztus utánzása megköveteli, hogy újjászülessünk az ő szellemében s szenvedjünk, mint ő szenvedett. Mivel tehát a keresztényeknek szenvedniük kell, ebből következik, hogy ők nem üldözhetnek senkit. Az igazi gyülekezet nem tesz tönkre senkit, hanem ömaga szenved. Az igazi egyház pozitív ismertető jele pedig a szeretet. Ez kifejezést nyer a türelemben, a szelídségben és alázatban. Ez a szellem

kizár minden üldözést, sőt minden ócsárlást. Nem kell szidni a pápát és a barátokat sem — mondja. Micsoda kijelentés attól az embertől, akit a bíróság egykor arra ítelt, hogy nyelvét tüzes vassal átszúrják, mert szidalmazta a pápát s a barátokat. Joris személye és tanítása leginkább mutatja a különbséget az anabaptisták két korszaka között, ezért bocsátottam ezt előre.

A svájci anabaptisták tanai hamar beszivárognak a szomszéd Olaszországba, ahol számos gyülekezetet alapítanak, különösen a velencei köztársaság területén. Miután az olasz anabaptisták a dogmák antitrinitárius bírálatát is megkezdik, ezzel foglalkoznunk kell, mert itt kezdődik az unitarizmus kapcsolata az anabaptizmussal. Ezt az unitárius történetírás úgy adta elő, mintha valami tudós társaság alakult volna a felső-olaszországi Vicenzában, amely a dogmák kritikájával foglalkozott.

A hagyomány téves adataival szemben *Karl Benrath* német történész „Geschichte der Reformation in Venedig”, (Halle, 1887.) állapította meg a valóságot a vicenzai antitrinitárius társaságról. Benrath a velencei állami levéltárban megtalálta egy olasz papnak, névszerint Don Pietro Manelfinek vallomását az inkvizíció előtt 1551-ben. E vallomásában előadta röviden az egész olasz anabaptista mozgalom történetét, valamint antitrinitárius tanait is.

Manelfi eredetileg katolikus pap volt, azonban 1541-ben a híres szónok, Oecchino hatására lutheránussá lett. Csak később, 1548. vagy 49-ben ismerte meg Firenzében az anabaptista tanokat egy Tiziano nevű prédikátortól. Tiziano hajtotta végre Manelfin az újrakeresztelést s együtt mentek a velencei köztársaság területén fekvő Vicenza városába, ahol az anabaptisták már előbb gyökeret vertek. Itt az anabaptisták gyülekezetében 1549 végén, vagy 1550 elején támadt nézetkülönbség a tagok között Krisztus istensége kérdésében. Miután a vicenzaiak magukat nem tartották illetékesnek, hogy döntsenek ily fontos kérdésben, azt határozták, hogy az összes olasz anabaptisták elé terjesztik a dolgot. Így gyűlt össze az 1550 év szeptemberében Velencében az anabaptista zsinat. A zsinaton minden gyülekezet két képviselője vehetett részt, Manelfi szerint hatvanan jöttek össze, tehát 30 gyülekezetük volt. Fel is sorolja névszerint, hogy kik és honnan voltak jelen. Képviselve voltak Vicenza, Verona, Pádua, Treviso, a svájci Basel stb. Negyven napig tartottak a tanácskozások, végre elérték a kívánt egységet s megállapították tételeiket.

Botár Imre

Folytatjuk.

MÚLTUNKBÓL

November 29-én rendkívül érdekes előadás hangzott el a „Magyar Tudományos Akadémia Irodalmi Intézetének régi magyar osztályán”. Az osztály szokásos pénteki összejövetelén **Gerézy Rabán**, az osztály vezetője elnökölt és dr. **Esze Tamás**, a ref. teológia professzora volt az előadó. Az előadás címe: a Dunamelléki Unitáriusok a XVI. században. Nem lesz érdektelen rövid vázlatban ismertetni az előadást, mert hisz az előadó a magyar protestáns egyháztörténeti kutatás legkiválóbb alakja, az előadása pedig az általa felfedezett adatokon alapult.

Ezek azt bizonyítják, hogy a Dunamentén nem Bányában tűnt fel először az unitarizmus, hanem Székesfehérvárott már 1568-ban, a váradi disputáció évében.

Ez bizonyos fokig érthető abból a tényből, hogy a gyulafehérvári fejedelmi udvarban több székesfehérvári tisztségviselő volt, akik közül néhányan ebben az időben tértek haza, Dávid Ferenc könyveit is maguk-

kal hozva városukba. Karádi Pál maga is székesfehérvári volt. A város apostola: **Graciánus Máté** neve nem ismeretlen az unitárius egyháztörténetírásban. Biztosan tudjuk még, hogy unitárius volt Falubattyán, Szabadbattyán és Forgács is. A dunamellék másik nagy egysége: Baranya eléggé ismert egyháztörténetírásunk előtt. A dunamenti unitarizmusnak azonban a központja Nagymaros és leglelkesebb harcosa egy világi ember: nagymarosi **Trombitás János**.

Nagymarosi **Trombitás János** bíró, császári harmircados, kereskedő, típusa a korabeli magyar kereskedő intellektuálnak. Mindennel foglalkozik, minden iránt érdeklődik és mint életéből kitűnik, irodalmilag is felkészült ember, fanatikus és harcos híve az unitarizmusnak, alatta Nagymaros unitáriussá lesz, prédikátora **Csapó György**. Szerepének fontosságára jellemző, hogy Dávid Ferenc három újonnan megjelent könyvét küldte el neki véleményezésre, amelyből az egyiket ő az adatok szerint Székesfehérvárra küldi

át. Amikor a szomorú emlékü nagyharsányi tragédia bekövetkezik (Alvinczi György mártírhalála) az unitárius érdekeket ő képviseli a budai basánál. Édesapja eredetileg budai polgár, aki Buda elfoglalása után Kassára költözik, s valószínű rajta keresztül épül ki intenzív kapcsolat Kassa és Nagymaros között. 1570 az unitarizmus fellendülésének és előretörésének a dátuma, de sajnos már ugyanabban az esztendőben alább is hagy a lendület, melynek igazi oka ma még fel nem deríthető, csak feltevésekre szorítkozunk. 1578-ban nagymarosi Trombitás János magára haragítva a budai basát, 8 gyermekével kénytelen királyi területre menekülni, ahol azonban nem fogadják valami szeretettel. többrendbeli felségsértési pert indítanak ellene, sőt életének mentése érdekében kénytelen katolizálni is. Úgy látszik azonban továbbra is fenntarthatja a hitéhez való hűségét, mert adatok vannak arra is, hogy mint katolikus, unitárius propagandát folytat és ezért Nagyszombatból is kitiltják.

A rendelkezésre álló adatokból és jelentésekből megállapítja Esze Tamás, hogy a dunamenti XVI. századi unitarizmusnak a rajongó anabaptistákhoz semmi köze nem volt és azt is, hogy nem „plebejus”-mozgalom, hanem a magyar kereskedővárosok polgárainak a mozgalma, hittanilag pedig a Dávid Ferenc—Servet-féle racionális antitrinitarizmushoz tartozik. A hozzászólások során dr. Kecskés József ref. egyháztörté-

neti kutató egy érdekes adatot ismertetett, amely egy általunk még ismeretlen Kandlerus nevű pozsonyi antitrinitárius vándor könyvkereskedő körözött levele, amely annak bizonyítéka, hogy a királyi Magyarországot igyekeztek hermetikusan elzárni az unitárius propaganda elől. Pirnáth Antal kutató hozzászólásában egy érdekes adatra hívja fel a figyelmet, megtalálta egy német publikációban Näuser Ádám unitárius humanista levelét, amelyben leírja magyarországi menekülésének egy részletét s ennek alapján, egy az irodalomtörténetben sem ismert adat kerül napvilágra, amely szerint az 1570-es évek elején Simándon unitárius nyomda működött. Hozzászólásomban az antitrinitarizmus polgári-kereskedői jellegére egy érdekes adatot hoztam fel én is, amely szerint 1690-es években, amikor az unitarizmus felszámolása Pécsen teljes ütemben folyt, a jezsuiták felpanaszolják, hogy az iparosok közül sokan vannak, akik a segédek felfogadásánál szívesebben keresnek unitáriusokat annak ellenére, hogy Pécs városában szigorúan tilos volt nem katolikus polgárnak élni és nem katolikus segédek alkalmazni.

Az unitárius közösség nevében is köszönetet kell mondanunk dr. Esze Tamásnak azért az önzetlen munkásságáért, hogy magyarországi unitárius múltunk felderítésében fáradozik.

Szász János debreceni lelkész

Servet és Castello

A Servet irodalom újabb munkával gazdagodott. Dr. S. van der Woude, az amsterdami állami könyvtár igazgató helyettese, történetíró könyvalakban is kiadta azokat az előadásait, melyeket a hilversumi rádió V. P. R. O. adásaiban tartott Servet és Castellioról.

Woude könyve „Vergiusd Geloof” „Megrendült bizalom” címet viseli és elmondja Servet Mihálynak a protestáns türelmetlenség vértanujának és Castello Sebestyennek a vallásszabadság apostolának viszonyosságait.

A holland nyelven megjelent munkáról megállapították, hogy Woude „lebilincselő képet ad Kálvin intrikáiról, amelynek Servet áldozatául esett. A szerző éles fényt vet a reformáció korára. Luther útja nem a szó modern értelmében vett lelkiismereti savadság felé vezetett. Kálvin magatartásában ez még világosabban látható. Az olyan egyéniségek, mint Servet és Castello több figyelmet érdemelnek, mivel a mai kor számára igen értékes irányzat képviselői”.

A fejezetek címei megvilágítják az érdekes beállítást, ahogy a szerző az ismert témát feldolgozza. Kálvin Genfben, Servet, A genfi pör és Servet máglyahalála. A reakció. Castello Sebestyén. Castello harca Bézával és Kálvinnal.

Az utószóban ismerteti a nagyvilág unitarizmusának legjelentősebb adatait. Örvendünk, hogy meglátja azt, hogy az erdélyi unitarizmus legtekintélyesebb alakja és tulajdonképeni mozgató ereje Dávid Ferenc volt és Blandrata csak egyike a vezető személyiségeknek. Sajnálatos sajtóhiba van a mű 200-201 oldalain amikor a tordai országgyűlés időpontját 1568 helyett 1653-ban adja és Románia helyett Csehszlovákiát ír.

Woude az amsterdami állami képtárban felfedezett egy egykori eddig ismeretlen Servet ábrázoló metszetet s ezzel a könyvben megjelent képek egyike eddig ismeretlen Servet arcot mutat be az olvasóknak.

Az újabb Servet irodalomnak e mű igen nagy nyeresége.

Ferencz József.

Dr. Gyulai Zoltán Kossuth díjas akadémikus, Műszaki egyetemi tanár afiát meleg ünneplésben részesítette a Magyar Tudományos Akadémia, az Építőipari és Közlekedési Műszaki Egyetem Tanácsa, valamint az Eötvös Lóránd Fizikai Társulat, születésének 70. évfordulója alkalmából. Az Egyetem Tanácsa nevében Rados Kornél rektor üdvözölte az ünnepeket, majd Szalai Sándor egyetemi professzor a Magyar Tudományos Akadémia üdvözlését tolmácsolta. Vásárhelyi Boldizsár egyetemi dékán ismertette Gyulai professzor pályafutását és méltatta nemzetközi viszonylatban is nagyraértékelt tudományos munkásságának eredményeit, amelyeket különösen a fényelektromos jelenségek és a szilárd testek fizikája terén ért el a kiváló tudós, akinek a közelmúltban jelent meg két kötetes „Kísérleti fizika” című tankönyve is. Az Eötvös Lóránd Fizikai Társulat jó kívánságait Szigeti György főtitkár tolmácsolta, majd Perényi József a hallgatók nevében üdvözölte a jubiléumot. Közvetlen munkatársai tanulmányaiból összeállított értékes emlékkötettel lepték meg Gyulai professzort. A jubiléum ünneplésére a nagyszámú közönség soraiban megjelent Petrov moszkvai, H. Lorenz berlini egyetemi professzor és utóbbi meleg humorral átszőtt bensőséges szavakkal elevenítette fel annak a 30 éves barátságának emlékét, amely őt a kiváló magyar tudóshoz fűzi. Az üdvözlésre Gyulai professzor megilletődött szavakban mondott köszönetet. Különösen mély hatást váltott ki a hallgatóságból, tordai és kolozsvári diák kora emlékének felelevenítése, amelyek vallo-mása szerint, — döntő befolyást gyakoroltak későbbi tudományos pályafutására is. A bensőséges ünneplés után az Egyetem Tanácsa fogadást tartott a megjelentek tiszteletére. Népköztársaságunk Elnöki Tanácsa a kiváló tudóst a Munka Érdeméremmel tüntette ki.

Pályázati hirdetés.

Egyházköri Tanácsunk Szentábrahámi Mihály halálának 200 éves fordulója alkalmából 500 Ft. pályadíjat tűz ki egykori nagy püspökünk életét és munkásságát méltató mű jutalmazására. A jellegével el látott mű terjedelme legalább 40 gépelt oldal.

BEKÜLDÉSI HATÁRIDEJE: 1958. JÚNIUS 1. (Budapest, IX., Högyes E. utca 3. Unitárius Egyházkör.)

A karácsonyi ünnepek alkalmával ősi szokásaink szerint az istentiszteleteinken minden gyülekezetben Urvacsorát osztottunk, nagy számban megjelent híveinknek. A megáldott kenyér és bor Jézus halálára és küzdelmes életére emlékeztető egyszerű szertartása ilyenkor az igaz emberség erőit ébresztgeti a lelkünkben, hogy az ünnepek elmúltával teljes odaadással végezzük feladatainkat az evangéliumi béke szakadatlan szolgálatában.

Több egyházközségünkben karácsony előtti vasárnap délután, vagy mint pl. Kocsordon, éppen karácsony estéjén tartották a templomban csillogó karácsonyfa körül a gyermekek karácsonyfaünnepélyét. A hívek adományából a résztvevő boldog gyermek seregnek ajándék csomagokat adtak. A gyermekek karácsonyi versekkel, ősi énekekkel, imádságokkal köszöntötték a béke, a szeretet fejedelmének születése ünnepét.

Debreceni egyházközségünkben „Zöld fenyők országában” cím alatt székely népballadákat, tréfás verseket és énekeket mutattak be gyermekeink, majd levetítették a Két borsszem ökröcske c. diafilmet.

Szilveszterkor templomainkban esti istentisztelettel búcsúztunk az ó esztendőtlől és új évkor reggeli istentiszteleteinken imádkozó lélekkel kapcsolódunk az emberiségnek ahhoz a táborához amelyik nem csupán imádkozik, hanem dolgozik és hadakozik is a világbékéért.

A pestszentlőrinci gyülekezet Szilveszterkor áhítatot és szeretetvendégséget tartott a gyülekezeti teremben.

Kocsordi híveink karácsonykor nagy szeretettel és értékes ajándékokkal köszöntötték lelkészüket és énekvezérüket névnapjuk alkalmából. Rigmusokkal és köszöntő énekek éneklésével a régieknek egyik kedves szokását elevenítették fel.

Budapesten a Nagy Ignác utcai gyülekezeti teremben minden vasárnap d. e. 10—12 órakor gyermekek részére bibliaórát tartunk, erre gyermekeinket szeretettel várjuk.

Karácsony másnapján délután a Hőgyes Endre utcai templomban bensőséges ünnep keretében tartotta esküvőjét ifj. Pethő István mérnök és élettársa Lenkei Edith. Az esketési szertartást népes gyülekezet előtt Pethő István esperes-püspöki helynök végezte, aki mint a völgegy édesapja szívszerinti jó tanácsokkal látta el és isten gazdag áldásával indította a boldog élet útjára az ifjakat.

A templomi szertartás után a két család és az ifjú pár a gyülekezeti teremben szerény szeretetvendégség keretében fogadta hívek nagy seregének sok-sok jó kívánságát.

HALOTTAINK

Id. László Gyula ny. iskola-igazgató afia, budapesti egyházközségünk egykori buzgó könyvtárosa; Adorján Manassé, a fiatal mérnök-nemzedék egyik igen tehetséges tagja; Boros Sándor volt egyházi tanácsos néhai Boros Sándor volt kolozsvári kollégiumunk egykori igazgatójának fia; dr. Kozma György volt köri felügyelő gondnok afiai Budapesten, — Farkas Zsigmond ny. iskolaigazgató, Aszódon; dr. Incze Domokos, volt pénzügyi főtanácsos Tengelicén; Ürmösy József afia pénzügyi tisztviselő Békésen, Darú József afia. Rozsos Istvánné (volt egyházközségi gondnok felesége) Füzesgyarmaton, Ormos Ilona gyógyszerész Hódmezővásárhelyen, Kerekes Ferenc Debrecenben, Ekárt Andor, esperes, 53 éves korában Székelykeresztúron dr. Barabásy Albert Marosvásárhelyen elhunytak. Áldás emlékükre.

Brassai Sámuel az első erdélyi orosz műfordító.

Lapunk múlt számában megemlékezés történt a nagy tudós Brassai Sámuelről, halála hatvanadik évfordulója alkalmából. A kolozsvári „Korunk” c. szemlében Mikó Imre tollából „Brassai Sámuel az utolsó erdélyi polihisztor” c. érdekes tanulmány jelent meg, mely bemutatja egyházunk nagy fiát, mint a polgári haladása korabeli jeles előharcosát.

E tanulmányból idézzük az alábbi megállapítást: „Az irodalomtörténet figyelmen kívül hagyta, hogy Brassai volt egyike az elsőeknek, aki oroszul megtanult, erre a máramarosi hegyekben történt bűjdosása idején nyílt alkalom. Már a harmincas évektől kezdve sok orosz tárgyú közleményt írt a Vasárnapi Újságba, 1856-ban pedig, éppen száz évvel ezelőtt, az első, aki orosz eredetiből fordít magyarra elbeszélést („A macska” A Magyar Nép könyvtára I. füzet), majd később Szollogub „Gyógyszerészné” című kisregényét tolmácsolja a magyar olvasónak ugyancsak orosz eredetiből.”

Brassai és társai orosz műfordítói munkásságát egyébként Mikó Imre „Az orosz irodalom első magyar tolmácsolói Erdélyben” c. tanulmánya részletesen is elemzi és méltatja.

Ferencz József

Külföldi egyházi hírek.

Egyházunk vezetői az új esztendő alkalmából szíves üdvözlöt küldtek külföldi unitárius egyházak vezetőihez, melyben elmondották, hogy egyházunk Isten országának e földön való megvalósításáért harcol, ezt pedig csak békében lehet elérni. Támogatunk minden jó gondolatot, mely a béke megmaradásáért küzd és felemeljük szavunkat azok ellen, akik a feszültséget okozzák.

Az Amerikai Unitárius Egyház Bostonban tartott gyűlése határozatot hozott, melyben tisztelettudóan és sürgetően kéri az Egyesült Királyság, a Szovjet köztársaság, az Egyesült Államok kormányát, hogy szüntessék be a jelenleg folyamatban levő atomrobbantásokat és a jövőben ne kísérletezzenek nuclearis fegyverekkel a világ eljövendő békéjének reményében és a jövőben egyaránt az atomkisugárzások gyilkos következményeitől.

Psykowszky lengyel akadémikus atyánkfia családi levéltárából érdekes fényképmásolatot küldött az „Unitárius Élet” szerkesztőségének Sikora János lengyel-honi unitárius testvérünk. A képen, mely a XVI. századbeli lengyel unitáriusoktól maradt fenn, Jézus domborművű mellképe látható s ó-héber felírással: „Jézus ember”, „Messiás”, „A béke Atyja” olvasható rajta. A Psykowszky család levéltárából sok új adat került elő a XVI. századbeli lengyelországi unitárius mozgalom történetéből, ezeket most dolgozzák fel a varsói Akadémia történészei.

Az Ó-katholikus Egyházból, — írja levelében Sikora afia — két lelkész magáévá tette az „unitárius hitirányt” és 500 lélekkel együtt áttértek a mi vallásunkra.

Szeretettel köszöntjük a szabadelvű vallásos gondolkodás táborában mindkét lelkész testvérünket, híveikkel együtt.

UNITÁRIUS ÉLET

Laptulajdonos a Magyarországi Unitárius Egyházkör

Felelős szerkesztő és kiadó: Pethő István.

Évi előfizetési díja 12 forint.

Budapest, IX., Hőgyes Endre utca 3.

Táv.: 183—186. Csekksz.: 50.561.

Zrínyi Nyomda, Budapest. — Felelős: Bolgár Imre.

dr. Kaplay Imréné
Budapest
XII. Torbágyi u. 2/c.